HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מצוה באפי נפשה הוא לא יעשה צרכיו תרי אמאי נמלך הוא אמר אביי הכי קאמר לא יאכל תרי (א)וישתה תרי ולא יעשה צרכיו אפילו פעם אחת דילמא חליש ומיתרע ת"ר שותה כפלים דמו בראשו אמר רב יהודה אימתי בזמן שלא ראה פני השוק אבל ראה פני השוק הרשות בידו אמר רב אשי חזינא ליה לרב חנניא בר ביבי דאכל כסא הוה נפיק וחזי אפי שוקא ולא אמרן אלא לצאת לדרך אבל בביתו לא אמר ר' זירא ולישן כלצאת לדרך דמי אמר רב פפא ולצאת לבית הכסא כלצאת לדרך דמי ובביתו לא והא רבא מני כשורי ואביי כי שתי חד כסא מנקיט ליה אימיה תרי כסי בתרי ידיה ורב נחמן בר יצחק כי הוה שתי תרי כסי מנקיט ליה שמעיה חד כסא מנקיט ליה תרי כסי בתרי ידיה (ב)אדם חשוב שאני אמר עולא עשרה כוסות אין בהם משום זוגות עולא לטעמיה דאמר עולא ואמרי לה במתניתא תנא (ג)א עשרה כוסות תיקנו חכמים בבית האבל ואי ס"ד עשרה כוסות יש בהן משום זוגות היכי קיימי רבנן ותקנו מילתא דאתי לידי סכנה אבל תמניא יש בהן משום זוגות רב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי תרווייהו [1]שלום לטובה מצטרף לרעה לא מצטרף אבל שיתא יש בהן משום זוגות רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו ויחונך לטובה מצטרף לרעה לא מצטרף אבל ארבעה יש בהן משום זוגות אביי ורבא דאמרי תרווייהו [2]וישמרך לטובה מצטרף לרעה לא מצטרף ואזדא רבא לטעמיה דרבא אפקינהו לרבנן בארבעה כוסות אע"ג דאיתזק רבא בר ליואי לא חש לה למילתא דאמר ההוא משום דאותבן בפירקא הוה אמר רב יוסף אמר לי יוסף שידא אשמדאי מלכא דשידי ממונה הוא אכולהו זוגי ומלכא לא איקרי מזיק איכא דאמרי לה להאי גיסא אדרבה מלכא [רתחנא הוא] מאי דבעי עביד (ד)ב שהמלך פורץ גדר לעשות לו דרך ואין מוחין בידו אמר רב פפא אמר לי יוסף שידא בתרי קטלינן בארבעה לא קטלינן בארבעה מזקינן בתרי בין בשוגג בין במזיד בארבעה במזיד אין בשוגג לא ואי אישתלי ואיקרי ונפק מאי תקנתיה לינקוט זקפא דידיה דימיניה בידא דשמאליה וזקפא דשמאליה בידא דימיניה ונימא הכי אתון ואנא הא תלתא ואי שמיע ליה דאמר אתון ואנא הא ארבעה נימא ליה אתון ואנא הא חמשה ואי שמיע ליה דאמר אתון ואנא הא שיתא נימא ליה אתון ואנא הא שבעה הוה עובדא עד מאה וחד ופקע שידא אמר אמימר אמרה לי רישתינהי דנשים כשפניות האי מאן דפגע בהו בנשים כשפניות נימא הכי חרי חמימי בדיקולא בזייא לפומייכו נשי דהרשייא קרח קרחייכי פרח פרחייכי

איבדור

מלוה באנפי נפשה היא. ואין מצטרפין זה לזה: אמאי נמלך הוא. ואין מצטרפין לזוגות: הכי קאמר לא יאכל תרי ויעשה צרכיו אפילו פעם אחת. או אם שתה לא ישמש: דילמא חליש. מחמת תשמיש איידי דזוגות קאי מיתרע: שלא ראה פני השוק. בין כוס לכוס: ולא אמרן. דמרעי ליה זוגות אלא לצאת לדרך אחר הזוגות אבל לעמוד בביתו לית לן בה: מני כשורי. כששותה כוס זה מסתכל בקורה זו וכשהוא שותה שני מסתכל בשאלה ולפי חשבון הקורות מוזהר בזוגות: כי הוה שתי חד כסא מנקטא תרי כסי. דהוו להו תלתא: אדם חשוב שאני. דמסרי שדים נפשייהו לאזוקי: עשרה כוסות דבית האבל מפרש טעמא בכתובות בפ"ק (דף ח:): שלום. תיבה שביעית ישא ה' פניו אליך וגו'(ה): לטובה מצטרף(א). אם שתה שבעה וחזר ושתה את השמיני אין שמיני מצטרף עמהן: אפקינהו לרבנן בארבעה. פעמים הרבה כשהיו נפטרים ממנו היה מסקן ויש פעמים שלא היה מסקן אלא ד' פעמים ונפטרין: דאותבן בפרקא הוה. שהיה רגיל להקשות בשעת הדרשה: לא אתקרי מזיק. ולא חיישינן לזוגות: בתרי. כסי קטלינא ליה משום זוגות: איקרי ונפיק. בזוגות מאי תקנתיה: זקפא. אגודל: ואי שמע קלא. ואפילו קול אדם או אשה דאמר ארבעה נימא איהו חמשה: רישתינהי דנשים כשפניות. השולטת עליהם אמרה לי דבר זה: חרי חמימי בדיקולי בזיית. צואה חמה בסלים נקובים וקרועים: לפומייכו נשי חרשייתא. יזדמנו לפיכם נשים כשפניות: קרח קרחייכי. יהי רצון שימרטו אותן שערות שלכם שאתן מכשפות בהן: פרח פרחייכי. ישא הרוח אותן פירורי לחם שאתן מכשפות בהן:

איבדור

רשב"ם

מלוה באנפי נפשיה היא. ואין מצטרפין זה לזה: נמלך הוא. דתשמיש ראשון גמר ביאתו ובטל תאותו: הכי קאמר לא יאכל תרי ויעשה צרכיו אפי' פעם אחת. כלומר אדם שאכל זוגות יזהר בעצמו שלא ישמש מטתו אחרי כן עד זמן מרובה דילמא חליש מחמת תשמיש ואיידי דזוגות קאי מיתרע מזליה: כפלים. כמו זוגות: דמו בראשו. עון מיתתו על ראשו מוטל שהוא ממית עצמו: בזמן שלא ראה פני השוק. בין כוס לכוס: ולא אמרן. דמרעי ליה זוגות אלא לצאת לדרך אבל לעמוד בביתו לית לן בה: מני כשורי. כששותה כוס זה מסתכל בקורה זו וכששותה שני מסתכל בשאלה ולפי חשבון הקורות יזהר בזוגות ובכל פעם ופעם עושה כן אע"פ שאינו יוצא לדרך: אביי כי הוה שתי חד כסא מנקטא ליה אימיה תרי כסי. דהוי להו תלתא ולכך מזמנים אותם ביחד שלא יבוא הדבר לידי שכחה ויעמוד בזוגות: אביי עיברתו אמו מת אביו ילדתו אמו מתה אמו והא דאמר אביי אמרה לי אם היא מרבינתיה הואי בקדושין (ד' לא:): אדם חשוב שאני. דמסרי שדים נפשייהו לאזוקי: עשרה כוסות אין בהן משום זוגות. וכל שכן טפי: עשרה כוסות תיקנו בבית האבל. בפרק קמא דכתובות [ח:] מפרש טעמא: שלום. תיבה שביעית היא דכתיב [במדבר ו] ישא ה' וגו' לטובה מצטרף אם שתה ששה ושתה השביעי מצטרף לבטל הזוגות: אבל לא לרעה. שאם ישתה כוס שמיני אחריו אין שמיני מצטרף על השביעי להזיק וסברא הוא כיון שבירכן בשלום שהוא תיבה שביעית אין שום היזק בעולם: רבה ורב יוסף. כמו שהיו הדורות זו אחר זו היו מקילין בזוגות והולכין ופוחתין: רבא אפקינהו בארבעה. פעמים הרבה כשהיו נפטרין ממנו היה מסקן ופעמים שלא היה מסקן אלא ארבעה כוסות ונפטרין. ואף על גב דתריך רבה(ו) לעיל [קט:] כוס של ברכה כו' אלמא סבירא ליה דארבע יש בהן משום זוגות אי לאו משום כוס של ברכה איכא לתרוצי דנהי דארבע להזיק ליכא למיחש לכשפים מיהא איכא למיחש כדלקמן [ע"ב] והלכך איצטריך רבא לתרוצי לעיל הכי דלית להו לרבנן לתקוני מילתא דאתי בה לידי סכנה ואפילו סכנת כשפים: דאותבן בפירקא. שהקשה לי בשעת הדרשה ובייישני ברבים שדרכו היה להקשות לו ברבים: לא איקרי מזיק. אין רגיל בכך דגנאי הוא לו ולא חיישינן לזוגות דמילתא דלא שכיחא היא ומיהו זימנין דניזוק והרוצה להחמיר ולעשות נטירותא יתירתא עביד: בתרי כסי קטלינן ליה. משום זוגות: איקרי ונפק. בזוגות מהו תקנתיה: זקפא. גודל: אי שמע. ואפילו קול אדם או קול אשה דאמר ד' נימא איהו חמשה שלא יעמוד בזוגות: עד מאה וחד. שהיה שד מונה זוגות והוא היה מוסיף אחת שלא לעמוד בזוגות: פקע שידא. מרוב צער: רישתינהי דנשים כשפניות. גבירתן של נשים כשפניות השולטת עליהן ומלמדתן אמרה לי דבר זה: חרי חמימי בדיקולי בזייא. צואה חמה בסלים קרועין ונקובין: לפומייכו חרשייתא. לפיכם נשים כשפניות: קרח קרחייכו. יהי רצון שימרטו אותן שערות שלכם שאתם מכשפין בהן: פרח פרחייכו. הרוח ישא אותם פירורי לחם שאתם מכשפות בו. ונראה לי דהאי דכתיב בנשים כשפניות ביחזקאל (יג) הנני אל כסתותיכנה אשר אתנה מצודדות שם את הנפשות לפורחות אחד מכלי אומנות של כשוף:

איבדור

עשרה אין בהם משום זוגות. ולית ליה דרבא דאמר לעיל כוס של ברכה אין מצטרף לרעה דאותן עשרה כוסות איכא ברכת המזון: **ומלכא** לא מקרי מזיק. והא דתניא לא יאכל תרי היינו משום כשפים ורשב"ס פירש דפעמים מזיק: (שייך לקמן דף קיא ע"א): **האי** מאן דפגע באיתתא כו'. והא דאמר במי שמתו (ברכות דף כ.) ר' יוחנן הוה קאזיל ויתיב אשערי טבילה כי היכי דילדן זרעא כוותיה הכא דפגע בעת שעולה מן המים ור' יוחנן אשערי טבילה יתיב אי נמי התם יתיב [א] הכא פגע אי נמי רבי יוחנן היה אומר שופך בוז על וגו':

נפתח

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פי"ג מהל' אבל הל' ח]:

ב [מיי' פ"ה מהל' מלכים הל' ג]:

רבינו חננאל

השותה [שתי] כוסות דמו בראשו, ואם ראה פני השוק(א) או ישן או יצא לבית הכסא אינו חושש. עשרה (זוגות) כוסות אין בהן משום זוגות מדתקנינהו רבנן בבית האבל. וישמרך שהוא סוף ג' תיבות, ויחנך שהוא סוף חמשה, שלום שהיא תיבה שביעית, הני כלהו לא מצטרפי לרעה. כלומר כוס הג' אינו מצטרף עם הד', ולא הה' עם הו' ולא הז' עם הח'. רבה בר לואי דאיתזק משום דאותביה לרבא בפירקא. אמר יוסף שידא, אתרי קטלינן, בין בשוגג בין במזיד, ארבעה במזיד מזקינן.

א) נראה דהיה לרבינו גרסא אחרת בגמרא דאם ישן או יוצא לבית הכסא אינו חושש משום זוגות וצ"ע.

מסורת הש"ס

א) ס"א ויעשה צרכיו ולא ישתה תרי ויעשה צרכיו, ב) [ברכות יט. וש"נ], ג) [כתובות ח:], ד) [סנהדרין כ: ב"ק ס. ב"ב ק: יבמות עו:], ה) [במדבר ו], ו) [צ"ל רבא],

תורה אור השלם

1. יִשָּׂא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם: במדבר ו כו
2. יְבָרֶכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ: במדבר ו כד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לטובה מצטרף לרעה לא מצטרף אם שתה כו':

מוסף רש"י

עשרה כוסות. להרבות לו בשתיה כדכתיב (משלי לא) תנו שכר לאובד ויין למרי נפש (כתובות ח:). שהמלך פורץ גדר. גדרות של אחרים, לעשות לו דרך. קצר מביתו לפרדסו או לכרמו (יבמות עו: ובעי"ז סנהדרין כ:) או: פורץ גדר שדה אחרים לעשות לו דרך ואוכלוסין שלו, דאמרינן בב"ב (נט:) דרך המלך אין לה שיעור (ב"ק ס:) ולא יטה ימין ושמאל, ובספרי בפרשת המלך נפקא לן מקראי, ונראה בעיני דמדכתב לבלתי רום לבבו מאחיו קדריש גדלהו משל אחיו, כדדרשינן נמי והכהן הגדול מאחיו (רשב"ם ב"ב צט:).

מוסף תוספות

א. שהיה יושב שם בקבע אין זו פגיעה. תוס' ב"מ פד.